

کدات جغرافیا

دکتر محمد رضا شهید پوری
دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکز
گروه تخصصی

شناسنامه: شهیدی پاک، محمد رضا

عنوان: کلیات جغرافیا

تکرار نام پدید آور: محمدرضا شهیدی پاک

مشخصات نشر قم: علویون، ۱۳۹۶

مشخصات ظاهری: ۱۵۶ ص.

بها: ۱۵۰۰۰۰ ریال

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

شمعیت فهرست نویسی: فیفا

یادداشت: کتابخانه: ص {۱۵۶} - ۱۵۶، همچنین به صورت زیر نویس

موضوع: جغرافیا

موضوع: جغرافیا - جغرافیا طبیعی - جغرافیا انسانی - جغرافیا مذهبی

موضوع: جغرافیا - ژئوپلیتیک - مکاتب جغرافیا - قرن بیست و یکم

موضوع: جغرافیا - پیش جغرافیا - باستان - قرون وسطی - مدرن

موضوع: جغرافیا - متون جغرافیا - قرون وسطی - تمدن اسلامی

معارف اسلامی و جغرافیا - آن و جغرافیا

موضوع: جغرافیا - جهان - ارکان جغرافیا - مسایل ژئوپلیتیک

موضوع: جغرافیا - جغرافیای تاریخی - پیشرفت جغرافیا

موضوع: جغرافیا - تغییرات جغرافیا -

رده بندی کنگره: ۱۳۹۶ ک ۸ ۹ ش / ۶۹۳

رده بندی دیوپی: ۹۱۰/۹۱۷۶۷۱

شماره مدرک: ۴۵۵۶۳۱۱

مؤلف: محمدرضا شهیدی پاک

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۶

قیمت: ۱۵۰۰۰۰ تومان

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۰۴۶۷-۳

همه حقوق مادی و معنوی برای مؤلف محفوظ است

فهرست مطالب

۱۵ الحفتر:

باب اول: جغرافیا و منابع شناخت انسان:

۱۸ فصل اول: منبع شناخت:

۱۸ فصل دوم: جغرافیا و علم شناخت:

۱۹ فصل سوم: جغرافیا علم مستقل و مردم شناخت در دوره مدرن: کانت و جغرافیا:

۱۹ فصل چهارم: فوائد جغرافیا: روند تاریخی فایده جغرافیا:

۱۹ قسم اول: ریشه فایده گرایی در جغرافیا:

۲۰ قسم دوم: فایده جغرافیا در دوره معاصر: آینده نگار:

قسم سوم: پی گیری روند فایده گرایی در جغرافیای اسلامی قرون وسطی: از ابن

۲۱ حوقل تا ابن خلدون:

۲۱ قسم چهارم: استمرار روند فایده گرایی و آینده نگری:

۲۱ قسم پنجم: پیشینه دانش جغرافیا:

۲۳ فرع اول: پیشینه یونانی جغرافی:

۲۴ فرع دوم: پیشینه ایرانی و بین النهرین جغرافی:

باب دوم: تحقیقات جغرافیایی در دوره قرون وسطی:

- فصل اول: ترمینولوژی جغرافیا در قرآن : معارف جغرافیایی قرآن: ۳۰
- فصل دوم: پارادایم قرآن و بنیان علوم در نمونه بنیان های دانش جغرافیا در قرآن ۳۵
- فصل سوم: پیدایش مکتب جغرافیایی اسلام در قرون وسطی: ۳۶
- قسم اول: مکاتب جغرافیا اسلامی : ۳۶
- فرع اول : اصالت مکتب ایرانی ۳۶
- فرع دوم: ایران حلقه مفقوده تا یونان: ۳۷
- فرع سوم: انواع تولیدات جغرافیایی مسلمانان قرون وسطی ۳۸
- فرع چهارم: نقشه و کره جغرافیایی ، نقشه عامل سلطه ۳۹
- فرع پنجم: دلبسته و نقشه جهان و اروپا: میراث جغرافیایی اندلس: اسپانیا : ۳۹
- قسم دوم : نسیم : جهان در جغرافیا اسلامی ۴۰
- فرع اول امار تقسیم : جغرافی دانان اسلامی به روش اقلیمی real ۴۰
- A differentiation: ۴۰
- فرع دوم : از آفریقیه در جغرافیای آفریقایی: تا شمال آفریقا در جغرافیای مدرن: ۴۱
- فرع سوم: جابلقا ، جابلسا-زاین ، کره ۴۱
- فرع چهارم: اروپا در منابع جغرافیای اسلامی ۴۲
- باب سوم: ساختار جغرافیا در دوره مدرن:**
- فصل اول: اروپا در نگارش جغرافیا در عصر مدرنیسم: ۴۶
- قسم اول : آلمان پرچمدار جغرافیای مدرن: ۴۶
- فرع اول : کانتیسم و علم جغرافیا: ۴۶
- فرع دوم: استمرار کانتیسم در آلمان ، رابطه بین بشر و محیط طبیعی: ۴۸

۴۸	فرع سوم: تأسیس کرسی جغرافیا مدرن در برلین:
۴۹	قسم دوم: فرانسه،
۵۰	قسم سوم: جغرافیای مدرن در انگلیس،
۵۰	قسم چهارم: آغاز و انجام مدرنیسم اروپا در جغرافیا با تقسیم جهان:
۵۱	مل دوم، سرانجام جغرافیا نگاری مدرن،
۵۱	قسم اول: رابطه متقابل ج.ج. ۱. و ج.ج. ۲. با جغرافیا نگاری مدرن:
۵۳	قسم دوم: شخصیت های الگو در جغرافیای مدرن:
	قسم سوم: جغرافیا، فلسفه کاربردی: جغرافیا و پارادایم واقع گرایی: کاربرد عقل
۵۴	گرایی دکارت در جغرافیا: جغرافی دان به منزله فیلسوف سیاسی:
۵۷	قسم چهارم: کل گرایی و جغرافیا در دوره مدرن:
۵۷	قسم پنجم: خدا و جغرافیا در دوره مدرن:
۵۷	قسم ششم: تاریخ جغرافیا در ایران عصر مدرن:
۵۸	فصل سوم: ژئوپلیتیک میوه جغرافیا نگاری مدرن:
۵۸	قسم اول: پیدایش دانش ژئوپلیتیک:
۵۸	فرع اول: سرعت سیاسی شدن و ژئوپلیتیک:
۵۸	فرع دوم: ژئوپلیتیک، تاریخ و جغرافیا:
۵۹	فرع سوم: پیشینه باستانی و قرون وسطی ژئوپلیتیک:
۶۰	قسم دوم: جغرافیا و جزیره جهانی (Heartland):
	قسم سوم: غضب یا خشم (Fury) در ایده الیسم آلمانی تا پراگماتیسم و رئالیسم
۶۱	آمریکایی:

- ۶۱ قسم چهارم: اقلیت در جغرافیا:
- ۶۱ فرع اول : اقلیت عامل ژئوپلیتیک:
- ۶۱ فرع دوم: خزرها:
- ۶۲ قسم پنجم: خلیج فارس:
- ۶۴ قسم ششم : قدرت های جهانی در قرن بیستم و بیست و یکم:
- ۶۴ فرع اول : چین:
- ۶۶ فرع دوم: ایالات متحده امریکا:
- ۶۷ فرع سوم: فرانسه در جغرافیای جهان:
- ۶۸ فرع چهارم: جایگاه آلمان در جغرافیای اروپا:
- ۶۹ فرع پنجم: روسیه: قدرت جهانی قرن بیستم و یکم:
- ۷۱ قسم هفتم: مناطق توسعه یافته جهان:
- ۷۱ فرع اول : آمریکای لاتین و تغییرات ترافیکی آن:
- ۷۲ فرع دوم: شبه جزیره بالکان و زلزله جغرافیایی آن:
- ۷۳ فرع سوم: آفریقا در صحنه جغرافیای جهان:
- ۷۳ فرع چهارم: آسیای میانه در جغرافیای منطقه:
- ۷۴ فرع پنجم : آناتولی: جغرافیای تاریخی، ترکیه:
- ۷۵ فرع ششم: آسیای جنوب شرقی و وضعیت جغرافیای هندوچین:
- ۷۶ فرع هفتم: خاورمیانه:
- فرع هشتم: اروپا: قاره کهن اروپا از مرکز جهان تا تکیه توازن در دنیای جدید
- ۷۷ اروپا: قدرت جهانی : الگوی تاریخ جهان: اروپای جدید:

فرع نهم: اسپانیا، انقطاع از شکوه تاریخ	۷۸
فرع دهم: ایران:	۷۸
فرع یازدهم: هند و برزیل:	۷۹
قسم هشتم: جهان اسلام:	۸۰
رع اول: ظهور اسلام قطب جدید قدرت در جغرافیای جهان	۸۰
رع دوم: ژئوپلیتیک تشیع:	۸۰
فرع سیزدهم: پیامد سفر امام رضا به ایران	۸۱
فرع چهارم: پیامد سفر حضرت معصومه به قم	۸۲
فرع پنجم: پیامد سفر المنتقله الطالیه به جهان اسلام	۸۳
فرع ششم: ژئوپلیتیک تشیع در جغرافیای غرب اسلامی:	۸۳
فرع هفتم: موقعیت ژئوپلیتیکی شهرها، ادیان و محدوده جغرافیای مغرب:	۸۳
فرع هشتم: جغرافیای سیاسی تشیع در اسپانیا:	۸۴

باب چهارم: تحقیقات جغرافیایی در جزایر پس از مدون:

فصل اول: منشاء مکتب های جغرافیایی، مبانی نظری مکاتب جغرافیایی:	۸۸
فصل دوم: مکاتب جغرافیایی:	۸۹

باب پنجم: ارکان جغرافیا:

فصل اول: جغرافیای طبیعی: زمین و قابلیت آمایش مستمر و آغاز جغرافیا:	۹۴
قسم اول: تنظیم زمین برای زندگی: مفهوم جغرافیایی ارض	۹۴
فرع اول: مفهوم قرانی دحو و طحی، آمایش:	۹۴

- ۹۵ فرع دوم: توصیه پیامبر اسلام ص به آمایش زمین
- فرع سوم: ژئوپلیتیک مقدس و حقیقت قرآنی دحو الارض : روز جغرافیای مقدس
- ۹۶ در تمدن اسلامی:
- فرع چهارم: دحو الارض و جغرافیای مقدس و مکان مقدس ۹۷
- فرع پنجم: تئوری الفرد و گنر و مرکزیت کعبه ۱۹۵۰ : ۹۸
- فرع ششم: تهیه نقشه جغرافیایی زمین بر اساس مبذئ طولی از نصف النهار مکه
- ۹۹ Meca prime meridi:
- ۹۹ قسم دوم: کوه
- ۱۰۰ قسم سوم: آب: اقیانوس دریا رود :
- ۱۰۰ فرع اول: آب و تنوع جغرافیایی آن در جهان:
- ۱۰۲ فرع دوم: دریاها و دریاچه ها:
- ۱۰۳ فرع سوم دریاچه:
- فرع چهارم: راههای دریایی: راه دیار ابریشم: ابن بطوطه ، بازسازی راه دریایی
- ۱۰۳ ابریشم: جایگاه شهر بندر های ایرانی در راه دریای ابریشم:
- ۱۰۵ فرع پنجم: تنگه و جایگاه جغرافیایی آن:
- ۱۰۶ فرع ششم : رود : مرگ و زندگی رودخانه ها :
- ۱۱۰ فرع هفتم: اقیانوس ها:
- ۱۱۲ قسم چهارم: گیاه:
- ۱۱۳ قسم پنجم: خاک
- ۱۱۳ قسم ششم: باد:

قسم هفتم: هوا.....	۱۱۴
قسم هشتم: اقلیم - کشور - منطقه - کوره - عمل - ناحیه - شهر - روستا.....	۱۱۵
فرع اول: کشور و راه های ارتباطی - مسیر جاده و.....	۱۱۵
فرع دوم: کوره - عمل - مخلاف - ناحیه - خطط - جند - ولایت - امارت - استان.....	۱۱۷
فرع سوم: شهر.....	۱۱۸
فرع چهارم: روستا.....	۱۲۴
قسم نهم: جنبه های فلکی.....	۱۲۴
فصل دوم: انرژی: اجزای انرژی (نفت، اتم): نظم و انرژی - دیسپلین انرژی.....	۱۲۵
قسم اول: از نفت تا اتم:.....	۱۲۵
قسم دوم: اتم و تاثیرات جغرافیایی آن: آینه نگری توین بی در کنترل انرژی اتمی:	
.....	۱۲۶
فصل سوم: انسان رکن سوم جغرافیا/فرهنگ - اقتصاد - اجتماع - دانش جغرافیای	
انسانی:.....	۱۲۷
قسم اول: پیشینه جغرافیای انسانی، رابطه بشر و محیط در دورهستان - قرون وسطی	
.....	۱۲۷
قسم دوم: تدوین مبانی جغرافیا انسانی بوسیله جغرافی دانان اسلامی:.....	۱۲۸
قسم سوم: تدوین جغرافیای انسانی از رنسانس و مدرن:.....	۱۲۸
فرع اول: بودن آغاز گر جغرافیای انسانی.....	۱۲۸
فرع دوم: جغرافیا به منزله انسان شناسی.....	۱۲۹
فرع سوم: نقد نظریه محیط و انسان:.....	۱۳۰

- الف: تحریر و سفسطه در ارایه مدل محیط و انسان - مرغ یا تخم مرغ ۱۳۰
- ب- مکانب محیط گرایی افراطی متوسط و متعادل و واقع گرا - زیر مجموعه رابطه انسان و محیط: ۱۳۱
- ج - واقع گرایی و دقت منطقی و فلسفی کاربرد روش رئالیسم: ۱۳۲
- فرع چهارم مکتب ترکیبی انگلیس در جغرافیای انسانی ۱۳۲
- فرع پنجم: نقشه و تاثیر انسان و محیط ، تکامل نقشه به منزله پیشرفت جغرافیای انسانی: ۱۳۳
- قسم چهارم : تقسیمات جغرافیای انسانی: ۱۳۴
- فرع اول: جغرافیای اقتصادی: ۱۳۴
- فرع دوم: شهر، تحریر، درجغرافیا اقتصادی : ۱۳۴
- فرع سوم: : تولید کشور - ملت - تولید ناخالص ملی GNP: ۱۳۵
- قسم پنجم: جغرافیا و جنگ: ۱۳۶
- قسم ششم: انسان محور پژوهش و جغرافیای تاریخی: ۱۳۶
- قسم هفتم: جمعیت : ۱۳۸
- باب ششم: جغرافیای سیاسی: مهمترین مسائل جغرافیای سیاسی - ژئوپلیتیک:**
- فصل اول: خطه زدایی در عرصه نقشه جغرافیایی: ۱۴۲
- فصل دوم: تاثیر اتحاد بر تغییرات جغرافیایی: ۱۴۲
- فصل سوم: بحران مرزها: سفسطه داروینیسیم در برابر اصول رئالیسم: ۱۴۳
- قسم اول: مسئله اصلی و حقیقت جغرافیا ۱۴۳

قسم دوم: اقتصاد و جنگ - نظم ژنو اکونومی ۱۴۴

قسم سوم: ژئوپلیتیک خرد ۱۴۵

قسم چهارم: کاربرد نظریه داروین در جغرافیا: داروینیسم اجتماعی: ۱۴۵

منابع: ۱۵۱

www.ketab.ir

پیشگفتار:

علم جغرافیا از دوره باستان تاکنون دارای روند تکاملی است که توسعه کمی و کیفی بسیار شتری نسبت به سایر علوم داشته است. در دوره اسلامی در قرون وسطی شاخص ترین مریث تمدن اسلامی در زمینه جغرافیا و دست آورد های تمدنی آن است. پیشرفت جغرافیا در دوره طلایی تمدن اسلامی سرانجام جنبه کاربردی پیدا کرد و در دریانوردی به نوید راههای تجارت، کاربردی در جهت یابی در اقیانوس رسید. بوسیله همین رهنماجات با ریشه ایرانی، دریانویان مسلمان زمینه ساز کشف امریکا بزرگترین پدیده جغرافیایی شد. حتماً آثار تولید شده در قرون وسطی اسلامی به حدی است که محققان شرق شناس بسیاری عمر خود را صرف بررسی و تحلیل بخشی از آن کرده اند به طوری که شرق شناسی به نوعی معادل بررسی جغرافیای اسلامی است. چندین اثر دایره المعارفی فقط برای بیان وجوه آثار تولید شده است و تحقیق در این نوشته ها زبان و شیوه خاص خود و دیگر مستندات جغرافیای تاریخی اسلامی دارد. وجه اهمیت پژوهش اثبات این که تحقیقات جغرافیای اسلامی قرون وسطی تحقیقات علمی و بدور از جغرافیای وهمی و اساطیری است و کارایی شناختی و کاربردی دقیق دارد. جغرافیا در همه موضوعات آن در دوره مدرن با رشد فوق العاده با استفاده از تحولات صنعت و تکنیک روبرو است که اطلاعات و نقشه های جغرافیایی به روز ارایه می کنند. در عین حال جغرافیا به عنوان مادر علوم با وجود پیشرفت غیر قابل مقایسه با گذشته که در روند توسعه

انرژی از بازو به ذغال و نفت و اتم مشهود است. به طرز حیرت آوری دارای نوعی پیوستگی با علوم جغرافیایی پیشینیان بویژه در دوره اسلامی است. برخی نشانه ها و مبانی استمرار پیوستگی عبارت است:، ترمینولوژی اصطلاحات جغرافیایی در قرآن، مسایل جغرافیای سیاسی، الگوی رحله های اسلامی از جمله رحله ابن بطوطه که همان راه ابریشم دریایی است بوسیله علاقمندان امریکایی جغرافیای مدرن در دوره معاصر اجرا شد، پیشگامی در انسان شناسی در سفرنامه های اسلامی و مبانی ثابت فلسفی بسیاری از مسایل جغرافیای فرهنگی، رعایت جهت مقدس، پارادایم خالص شهر سازی اسلامی، امکان تاثیر و تغییر دایم تفکر انسان، غلبه مطلق طبیعت بر انسان، رشد تکنولوژی و الودگی و مرگ شهرها، قوانین ثابت فلسفی حاکم بر همه مسائل، مثیل: در مسیح ع، حدیث پیامبر اسلام حضرت محمدص در آبادانی و آمایش زمین، امید منی توصیه اسلامی به آمایش زمین، یاس نیچه ای در جغرافیا و تأمل فلسفی کاسیرر در محیه و شهر و برای مبنای پیوستگی در روند توسعه ترکیبی جغرافیا، محققان معاصر از آن با عنوان جغرافیا ترکیبی نو یاد کرده اند. حجم معلومات جغرافیایی به حدی سنگین است که کتاب حاضر فقط رئوس کلی مهمترین مسایل جغرافیایی از دوره باستان، دهه های ۵۰ تا ۶۰ میلادی را به اجمال و اختصار آورده است. کتاب حاضر در سال های ۹۲ تا ۹۴ در گروه تاریخ دانشگاه آزاد تهران مرکز، درس کلیات جغرافیا تدریس شده است.